

Оцінка впливу соціально-економічних умов на результати господарювання сільськогосподарських підприємств Сумської області.

Дяченко О.В., аспірант СНАУ

Михайлова Л.І., проф., д.е.н., науковий керівник

Все більше науковців, політиків, керівників підприємств приходять до думки, що соціальний розвиток робітників має досить вагомий вплив на їх працездатність, внутрішню мотивацію, розвиток людського капіталу підприємства та, як наслідок, впливає на результативність роботи всього підприємства.

Проблеми соціального розвитку селян, стану соціальної інфраструктури та її вплив на кінцевий результат господарювання аграрних підприємств займають значне місце в роботах провідних українських вчених та економістів: Горкавого В.К., Гришної О.А., Михайлової Л.І., Онищенко О.М., Орлатого М.К., Рябоконея В.П., Саблука П.Т., Сало І.В., Юрчишина В.В., Якуби К.І. та ін. Незважаючи на це, тема уявляється достатньо гострою та актуальною і потребує подальшого її вивчення, оцінки впливу факторів соціального розвитку на результати господарювання підприємств.

Тому метою даної статті є спроба кількісної оцінки впливу окремих факторів соціального розвитку селян Сумської області на ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств.

Загальновідомо, що людські ресурси є специфічним та найважливішим видом економічних ресурсів у сільському господарстві. Але, як і кожен з видів ресурсів, людський ресурс має свої принципи відтворення. [Г] Важливість відтворення людського ресурсу очевидна - від цього залежить формування таких соціально-економічних категорій як наявність економічно-активного населення на визначеній території, формування трудового потенціалу та трудових ресурсів підприємства. Але сучасний соціально-економічний стан сільських територій характеризується наявністю процесів, що призводять до деградації трудового потенціалу, міграції економічно-активного населення (у тому числі кваліфікованих кадрів) із сільських регіонів. Все це не може не відобразитись на проблемах, із

якими стикаються аграрні підприємства: нестача кваліфікованих кадрів, зниження працездатності, відсутність інноваційної активності з боку робітників, халатне відношення до праці, крадіжки майна тощо. Усі вищезгадані чинники призводять до зниження якості продукції, що виробляється, недосконалому використанню ресурсів та, врешті рещт, до зниження загальної ефективності господарювання.

Дослідження впливу рівню соціального розвитку на вмотивованість працівників, продуктивність праці, та ефективну роботу аграрних підприємств було розпочате із анкетного опитування селян Сумської області. Мешканцям досліджуваних сіл пропонувалось самостійно визначити фактори, або дії, необхідні для впровадження у сільській місцевості, які могли б сприяти підвищенню рівня життя, працездатності селян, їх бажанню жити та працювати у сільській місцевості.

Результати дослідження свідчать (рис.1), що найголовнішою потребою українського селянства є підвищення заробітної платні до гідного рівня. Кожна десята відповідь потребує розвитку виробництва, появу нових робочих місць. Близько 30% відповідей стосуються загального покращення соціальної сфери села – це і газифікація, і обладнання водопроводом та каналізацією будинків (17,1%), поліпшення дорожньо-транспортного зв'язку (6,3%), можливість отримати житло(3,2%) тощо. Частина відповідей стосується умов, націлених на покращення ефективності господарювання: обладнання ОСГ та фермерських господарств новою економічною (та ергономічною) технікою (5,6%), стабільність закупівельних цін на сільгосппродукцію (4.7%) та стабільність у державі (1,4%), можливість отримання пільгових кредитів (4.3%). Це свідчить про готовність та бажання селян займатися господарською діяльністю та виробництвом.

Для оцінки впливу соціальних чинників на ефективність функціонування сільгосппідприємств нами було проведено дослідження соціального розвитку сіл Сумської області (по районах) та ефективності сільгосппідприємств (також по районах). Оцінка соціального розвитку була зроблена за наступними чинниками: оплата праці селян, наявність окремих об'єктів соціальної інфраструктури на території населених пунктів: забезпечення дорогами з асфальтовим покриттям, забезпеченість школами та дошкільними закладами на 1000 осіб населення, забезпеченість лікарями, торговельними підприємствами; а також благоустрій

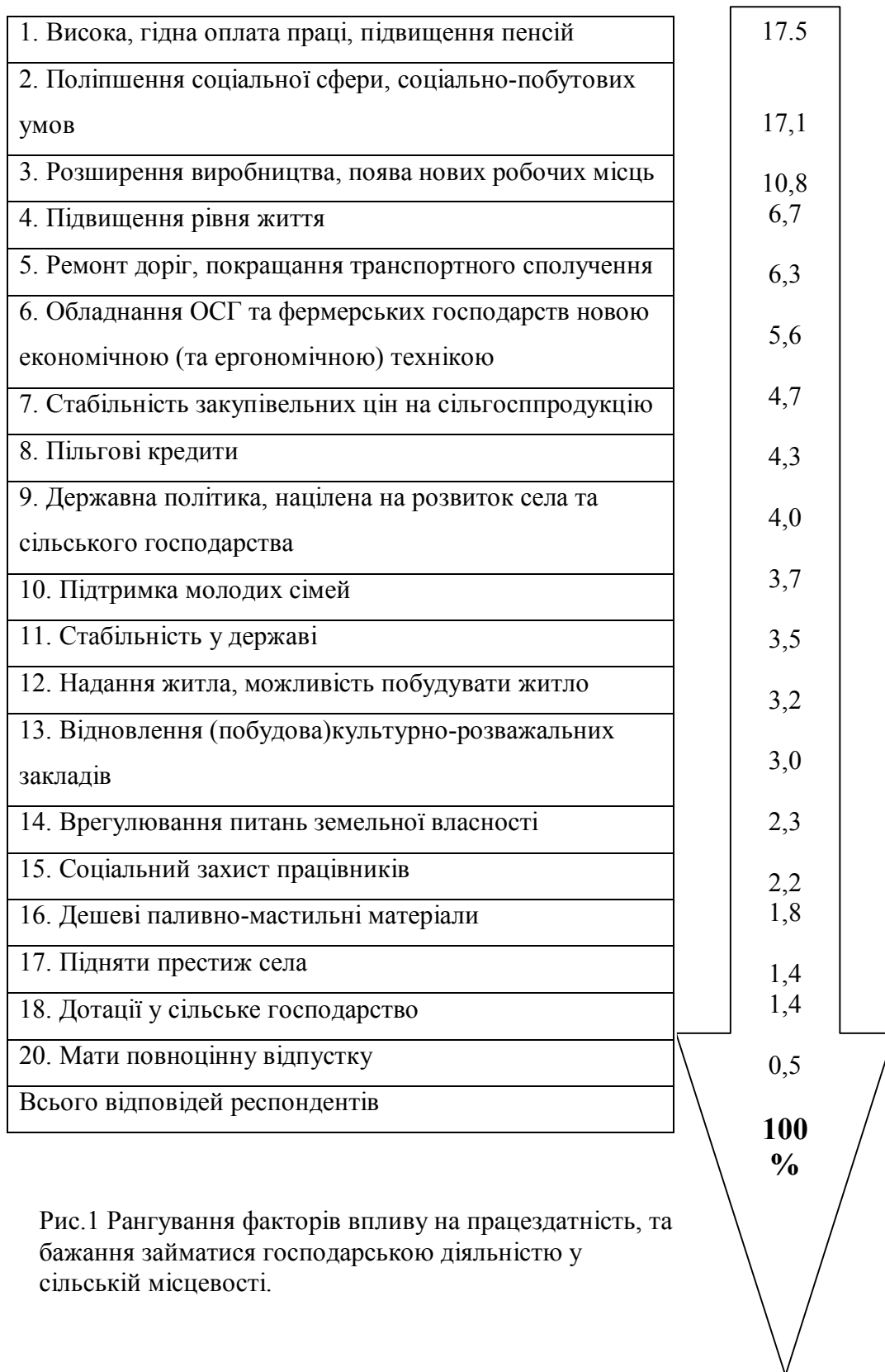

Рис.1 Рангування факторів впливу на працездатність, та бажання займатися господарською діяльністю у сільській місцевості.

Джерело: власні дослідження, анкетне опитування селян Сумської області.

житла: газифікація, забезпеченість водопроводом та каналізацією, телефоном.

Отримані дані розміщені у табл.1.

Таблиця 1

**Матриця розрахунку впливу соціального розвитку сільських територій на ефективність господарювання
сільськогосподарських підприємств Сумської області по районах.**

Райони	Рентабель-ність підприємств, %	Середньо річна з/плата, тис.грн	Забезп. дорогами з твердим покриттям, км/га	Газифікація сел, %	Кількість лікарів на 10 тис. осіб	Заб. Водопр. та каналіз. %	Заб. Телефо нами, на 100 осіб	Заб. Дошк.зак л. На 1000 осіб	Заб. Школами , на 1000осіб	Заб. Торг. Підприємствами на 1000 осіб
	Y	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9
Білопільський	-2,50	0,552	2,29	45,49	22,00	14,89	21,29	0,24	0,82	3,03
Буринський	5,30	0,434	1,83	14,91	21,8	2,03	12,75	0,37	1,2	5,97
Великописарівський	5,30	0,52	1,62	28,86	19,6	16,47	19,73	0,39	0,65	5,68
Глухівський	16,60	0,601	2,37	9,97	3,3	14	13,85	0,07	0,81	5,81
Конотопський	6,00	0,672	2,02	27,31	6,4	8,56	13,61	0,28	0,93	4,83
Краснопільський	15,40	0,551	1,62	49,41	17,4	15,03	27,75	0,49	0,62	5,92
Кролевецький	-4,20	0,344	1,09	0	23,5	3,3	15,32	0,72	0,94	5,56
Лебединський	7,00	0,503	1,67	45,34	8,1	14,59	17,47	0,28	0,4	5,12
Липоводолинський	41,60	0,508	2,56	68,56	18,1	7,11	40,53	1,02	1,02	6,9
Недригайлівський	11,30	0,593	1,89	51,27	20,2	16,56	34,72	0,36	0,5	6,37
Охтирський	27,90	0,554	2,54	75,33	14,7	18,76	29,85	0,41	0,75	4,93
Путівльський	-1,00	0,503	2,42	17,19	19,3	10,01	13,26	0,07	1,74	5,56
Роменський	2,60	0,426	1,77	38,26	7,3	12,1	26,64	0,5	1,08	4,78
Середино-будський	-8,50	0,327	2,4	0	20	6,3	21,46	0,18	0,27	6,32
Сумський	1,30	0,579	2,39	86,7	18,5	28,12	27,02	0,45	0,61	3,44
Тростянецький	-5,10	0,4	2,14	31,67	24,2	8,33	13,43	0,36	0,83	5,1
Шосткінський	11,90	0,382	2,46	11,66	5,3	16,8	32,86	0,13	0,83	5,1
Ямпільський	-2,80	0,356	0,87	36,57	18	34,73	39	0,18	0,86	6,63

Джерело: Статистичний бюлетень Сумської області за 2007р., обстеження рад Сумської області 2007, власні розрахунки.

Для проведення оцінки впливу перерахованих факторів на ефективність сільськогосподарських підприємств, де результативна ознака – загальна рентабельність роботи сільгосппідприємств по районах, а факторні ознаки – забезпеченість окремими об'єктами соціальної інфраструктури, було проведено багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз, в результаті якого було отримано рівняння регресії $Y = a_0 + a_1x_1 + a_nx_n$ у вигляді:

$$Y = -63,19 + 33,23X_1 + 8,18X_2 + 0,11X_3 - 0,63X_4 - 0,07X_5 + 0,24X_6 + 20,51X_7 + 3,14X_8 + 5,41X_9$$

Дане рівняння вказує наявність залежності результативної ознаки – рентабельності роботи сільськогосподарських підприємств Сумської області по районах від ряду факторних ознак. Законно припустити, що збільшення кількості (або якості) одного із факторних чинників призведе до збільшення результативного признаку. З проведеного аналізу ми можемо зробити висновки, що на загальну рентабельність сільськогосподарських підприємств Сумської області по районах мають певний вплив наступні чинники: оплата праці робітників, забезпеченість населених пунктів дошкільними закладами, дорогами з асфальтовим покриттям, торгівельними підприємствами та школами. Збільшення кількісних та якісних показників цих факторів з більшою вірогідністю позитивно вплине на ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств.

Тобто стає очевидною необхідність розвитку окремих необхідних об'єктів соціальної інфраструктури, поліпшення умов життєдіяльності мешканців сел. Тому, щоб аграрні підприємства були конкурентоспроможними, досить важливо, щоб люди, від яких залежить якість та кількість виробленої сільськогосппродукції – селяни – жили та працювали у «конкурентоспроможних» умовах. Досвід багатьох країн свідчить, що не пільги, не субсидії, а саме сприяння активізації господарського життя на селі, диверсифікація джерел доходів сільського населення, розвиток позааграрних видів підприємництва, розвиток сільської інфраструктури призводить до значних проривів в розвитку сільських територій та підвищення ефективності сільгоспвиробництва. До цього ж спонукає і «зелений кошик» державної підтримки сільського господарства, який регламентується правилами СОТ.

Анотація.

У статті проаналізовано пріоритетність окремих соціально-економічних умов з точки зору робітників сільського господарства, їх уявлення про відповідність життєвого середовища принципам відтворення трудового потенціалу села.

Розроблено методичку оцінки впливу соціальних факторів на результативність функціонування сільськогосподарських підприємств.

Список літератури.

1. Грیشнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник. – 3-тє видання., випр.. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2007. – 559с.
2. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств. Статистичний бюлетень за 2007р. – Суми: Головне управління статистики, 2007р. – 122с.
3. Сільське господарство Сумської області. Статистичний щорічник за 2008р. - Суми: Головне управління статистики, 2008р. – 128с.